

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри менеджменту

Волинського національного університету імені Лесі Українки
доктора економічних наук, професора Цимбалюк Ірини Олександрівни
на дисертаційну роботу

Подзізея Олега Олеговича

**«Організаційно-економічні засади відновлення
конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність дослідження теми дослідження

Україна переживає важкий період своєї історії, зазнаючи агресії з боку росії та стикаючись із масштабними руйнуваннями та спадом якості життя населення. Територіальні громади та регіони України стали справжніми жертвами цієї війни і сьогодні потребують негайної відбудови й розробки стратегічних планів для диверсифікації свого розвитку та відновлення конкурентоспроможності.

Національний план відновлення, який був розроблений урядом України за підтримки Європейської комісії та представлений на науковій конференції у Лугано у липні 2022 року, є важливим і комплексним документом, який описує основні стратегічні напрями для відновлення економіки та інфраструктури, надає перелік ініціатив для кожного з цих напрямків, включаючи супроводжувальні заходи спрямовані на прискорення сталого економічного зростання. Однак, важливо відзначити, що відсутність чіткої державної стратегії відновлення України на даний момент ускладнює процеси дієвого стратегічного планування розвитку регіонів і територіальних громад в умовах війни, а також створює певні труднощі щодо визначення пріоритетів для донорів.

Децентралізація, яка ґрунтується на позитивному досвіді Європейського Союзу, обумовила зміцнення ролі та збільшення самостійності територіальних громад, однак, незважаючи на позитивний ефект передачі повноважень на місце, цей процес у сучасних умовах повномасштабної війни в Україні супроводжується низкою проблем, пов'язаних із численними викликами і можливостями у прагненні територіальних громад і регіонів відновити конкурентоспроможність та піднятися на новий рівень сталого, інклюзивного та смарт розвитку, включаючи обмежені бюджети й недостатність кваліфікованих кадрів.

Розглядаючи всі ці аспекти, вважаємо за потрібне підкреслити актуальність і своєчасність дослідження організаційно-економічних засад відновлення конкурентоспроможності регіонів і територіальних громад України, вирішення якої має важливе значення для відновлення стабільності та економічного розвитку країни в умовах війни і повоєнного періоду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Тема дисертації пов'язана з науковими програмами, пріоритетними напрямами розвитку науки. Зокрема, дисертація виконана відповідно до науково-дослідної роботи Лабораторії проектів та ініціатив Волинського національного університету імені Лесі Українки, а саме в рамках держбюджетних тем: «Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632), «Розвиток інклюзивного ринку праці в умовах релокації та міграції: зайнятість, освіта, доходи населення» (державний реєстраційний номер 0123U101558), що свідчить про відповідність дисертаційної роботи пріоритетам сучасної економічної науки.

Оцінка рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Оцінюючи рівень оволодіння методологією наукової діяльності в контексті представленої роботи, важливо відзначити глибоке розуміння автором актуальності та теоретичних аспектів досліджуваної проблематики. Високий рівень знань проявляється у здатності здобувача інтегрувати різноманітні теоретичні концепції та методологічні підходи, що відображено в ретельному аналізі документів та праць відомих вчених, які висвітлюють проблематику відновлення конкурентоспроможності територіальних громад (ТГ) і регіонів України.

Робота засвідчує глибоке розуміння автором сучасних тенденцій та викликів у галузі організаційно-економічного забезпечення, яке необхідне для відновлення конкурентоспроможності ТГ і регіонів в умовах повномасштабної війни. Здобувач ефективно використовує комплексний підхід, інтегруючи економічні, соціальні та екологічні аспекти, що важливо для розробки всебічних стратегій відновлення.

Важливим аспектом є й те, що здобувач вдало застосував сучасні методи наукових досліджень, включаючи системний та логіко-структурний аналіз, діалектичний метод пізнання, інтегральний аналіз та інші. Зазначене свідчить про високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності, а також про здатність автора глибоко аналізувати та синтезувати великий обсяг інформації.

Оцінка новизни представлених результатів дослідження

Новизна результатів, отриманих у дисертаційній роботі, заслуговує на особливу увагу. Здобувачем було вперше розроблено та застосовано матрицю конкурентоспроможності територіальних громад (ТГ) і регіонів України, що є значним внеском у методологію вивчення та оцінювання конкурентоспроможності на регіональному рівні. Цей інструмент дозволяє ідентифікувати потенційні можливості та стратегічні орієнтири ТГ і регіонів для використання конкурентних переваг у воєнний та повоєнний періоди.

Концептуальна модель відновлення конкурентоспроможності ТГ і регіонів, удосконалена здобувачем, інтегрує економічні, соціальні та екологічні аспекти, відходячи від традиційних підходів. Модель враховує нові виклики воєнного стану та повоєнного періоду, що робить її актуальною й адаптивною до сучасних умов.

Значний вклад здобувача полягає також у вдосконаленні методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності ТГ і регіонів. Здобувач розширив критерії оцінки, включивши індикатори соціальної відповідальності, економічної життєздатності та екологічної сталості. Такий підхід дозволяє отримати більш об'єктивну та всебічну картину регіонального розвитку.

Окремо варто відзначити роботу здобувача щодо ідентифікації пріоритетів відновлення конкурентоспроможності ТГ і регіонів у воєнний час. Його підхід, який базується на інтегральній оцінці, забезпечує точне визначення проблемних аспектів та розробку конкретних заходів щодо відновлення.

У роботі набули подальшого розвитку напрями удосконалення стратегічного планування розвитку ТГ з врахуванням воєнного та повоєнного періодів, що передбачають партнерство, співпрацю та відповідальну участь мешканців громади та є ключовим для ефективного і сталого розвитку.

Таким чином, представлені здобувачем теоретичні та експериментальні результати є новаторськими та вносять суттєвий вклад у розвиток досліджуваної галузі. Науково-практичні рекомендації, розроблені здобувачем, мають значну цінність не тільки у теоретичному, але й у практичному аспектах, оскільки вони пропонують конкретні інструменти та підходи до відновлення конкурентоспроможності ТГ і регіонів.

Наукове та практичне значення результатів дослідження підтверджено довідками про впровадження в роботу Волинської обласної військової адміністрації (№ 8358/53/2-23 від 24.11.2023 р.); Громадської Організації «Інститут транскордонних ініціатив» (№ 67/02 від 03.11.2023 р.), Волинського

національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-24/04/3118 від 27.11.2023 р.). Рекомендації дисертаційної роботи можуть бути використані для прийняття рішень керівниками, спеціалістами, органами державного та регіонального управління, місцевого самоврядування для формування стратегій відновлення територіальних громад і регіонів у військовий час та повоєнний період.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність основних результатів, отриманих у дисертаційній роботі, забезпечується використанням у процесі дослідження актуальних даних Державної служби статистики України, обласних державних адміністрацій України, звітно-аналітичної інформації міжнародних і вітчизняних статистичних структур, матеріалів науково-практичних конференцій, круглих столів, а також застосуванням сукупності ретельно підібраних наукових методів дослідження, серед яких: монографічний, історико-логічний, системно-структурний, абстрактно-логічний (п. 1.1); аналізу й синтезу, порівняння, структурно-функціональний (п. 1.2); групування, економіко-статистичний, узагальнення (п. 1.3, 2.1); інтегральний аналіз, графічний (п. 2.2; 2.3); наукового узагальнення й синтезу, стратегічного аналізу (п. 3.1).

Матеріали дисертації та публікації здобувача визначають високу обґрунтованість основних наукових результатів, положень наукової новизни та висновків, сформульованих у роботі. Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність й новизна забезпечуються широким застосуванням автором загальнонаукових та спеціальних методів теорії пізнання.

Оцінка структури та змісту роботи, самостійності її виконання

Дисертаційна робота відрізняється високою логічною структурованістю, відповідає визначеній меті та завданням дослідження, забезпечуючи глибоке й всебічне висвітлення отриманих результатів. Робота являє собою завершене наукове дослідження, що включає в себе необхідні теоретико-методичні положення, аналітичні розробки, а також перспективні напрями для подальших досліджень. Всі ці елементи представлені у відповідних розділах дисертації та у наукових працях, опублікованих здобувачем.

Структура дисертації, яка охоплює три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки, є ефективно організованою та забезпечує чіткий послідовний виклад матеріалу. Кожен розділ роботи відображає окремі етапи дослідження, що сприяє глибокому розумінню теми та представленню комплексного аналізу проблематики.

У Розділі 1, зосереджено на теоретико-методичних засадах відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів. В цьому контексті, здобувач демонструє глибоке розуміння теоретичних основ (1.1), розробляє концептуальну модель (1.2), і визначає методичні підходи (1.3) до оцінки конкурентоспроможності. Цей розділ свідчить про вміння автора інтегрувати теоретичні знання з практичними потребами, що є ключовим для розробки ефективних стратегій відновлення.

У Розділі 2, здійснено оцінку стану та перспектив відновлення конкурентоспроможності ТГ і регіонів України. Автор зосереджується на оцінці конкурентоспроможності регіонів (2.1), діагностиці конкурентоспроможності ТГ (2.2), та проводить інтегральну оцінку з урахуванням воєнних та повоєнних умов (2.3). Цей розділ демонструє застосування комплексного підходу до аналізу, використовуючи актуальні дані та передові аналітичні методи.

У Розділі 3, здобувач зосереджується на організаційно-економічному забезпеченні відновлення конкурентоспроможності ТГ і регіонів України. Основна увага приділяється стратегічному плануванню для відновлення (3.1), ідентифікації пріоритетів та інструментів (3.2), та інноваційному забезпеченню процесів відновлення з застосуванням проектного підходу (3.3). Тут автор виявляє здатність до стратегічного мислення, а також використання новаторських інструментів для вирішення складних питань відновлення в післявоєнний період.

Загалом, усі три розділи дисертації демонструють високий рівень наукової глибини, системності та практичної значущості сформульованих наукових положень, висновків та рекомендацій.

Дисертаційна робота є авторським дослідженням, яке вирішує важливе науково-прикладне завдання, що полягає у поглибленні теоретико-методичних засад і розробці напрямів відновлення конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів України в умовах воєнних та повоєнних періодів. Представлені пропозиції дисертанта виходять з глибокого економічного аналізу, а за змістом реальними і придатними для практичного використання. Основні наукові положення дисертації доведені до рівня методичних рекомендацій, які дозволяють забезпечити відновлення конкурентоспроможності регіонів та громад України під час війни та у повоєнний період. Теоретико-методологічні положення дисертаційної роботи можуть бути використані керівниками і спеціалістами, органами державного та регіонального управління, місцевого самоврядування для прийняття практичних рішень.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикувань чи фальсифікації. Робота містить лише результати досліджень автора, всі використані джерела інформації, включно з публікаціями інших вчених, нормативними актами, статистичними даними та іншими матеріалами, супроводжуються відповідними посиланнями та бібліографічними відомостями.

Висновок про кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача

На основі аналізу наданих матеріалів, можна зробити висновок, що кількість та якість наукових публікацій здобувача відповідають стандартам наукової діяльності. Загальний обсяг опублікованих праць становить 19 наукових робіт, що свідчить про інтенсивну та плідну наукову роботу здобувача. З них 11 статей опубліковано у фахових наукових виданнях, і одна стаття – у виданні, індексованому в міжнародній наукометричній базі Web of Science, що є важливим показником наукового рівня проведених досліджень.

Особистий внесок здобувача у всі публікації, зараховані за темою дисертації, є значним та вагомим. Це підтверджується тим, що автору належить 3,6 друкованих аркушів із загального обсягу публікацій, що свідчить про його активну роль у підготовці та публікації наукових результатів.

Повнота опублікування результатів дисертації свідчить про глибоке та всебічне опрацювання теми, а також про відповідність наукових робіт вимогам актуальності та новизни в галузі досліджень. Опубліковані матеріали відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Водночас у дисертації присутні окремі елементи, що відкривають простір для наукової дискусії та потребують додаткового теоретичного осмислення та аргументації. Аспекти, які вимагають подальшого розгортання та уточнення, можна сформулювати наступним чином:

1. У дисертаційній роботі (п.п. 1.1) розглядається роль територіальних громад у процесі адміністративного реформування, однак бракує чіткого визначення поняття «територіальна громада» у контексті їх ролі в економічному розвитку. Для забезпечення більшої ясності та зрозумілості необхідно подати детальніше тлумачення цього поняття, враховуючи авторське бачення та різні теоретичні підходи.

2. У розділі 1.2 роботи розкрито концептуальну модель відновлення конкурентоспроможності, яка інтегрує економічні, соціальні та екологічні аспекти. Проте, варто було б приділити додаткову увагу інтеграції безпекового компоненту, особливо в умовах військових дій та повоєнного відновлення.

3. У пункті 1.3 проводиться аналіз сучасних підходів до оцінки конкурентоспроможності, але аналіз зосереджується виключно на кількісних показниках. Важливо доповнити дослідження якісними аспектами, що відображають соціокультурні та інституційні особливості регіонів, для більш повного охоплення факторів, що впливають на конкурентоспроможність.

4. У п.п. 2.1, під час оцінки конкурентоспроможності регіонів, важливо було б приділити більше уваги детальному аналізу фінансових факторів, особливо місцевих бюджетів, зокрема бюджетних видатків, податкових надходжень та їх впливу на загальний рівень економічного розвитку регіонів (с. 97-102). Такий підхід дозволив би забезпечити більш глибоке розуміння фінансових аспектів конкурентоспроможності та їх впливу на загальну економічну ситуацію.

Висловлені дискусійні положення не знижують наукової та практичної значимості проведеного дослідження. Дискусійність і критичність окремих положень дисертації засвідчує складність та багатогранність обраного наукового завдання, а також перспективи у проведенні автором подальших досліджень з цієї проблематики.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Подзізея Олега Олеговича на тему «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України» являє собою цілісну й завершену наукову працю. У дисертації досягнуто науково обґрунтованих результатів, що вносять суттєвий вклад у розвиток науково-методичних підходів до проблематики відновлення конкурентоспроможності громад і регіонів у період війни та повоєнного відновлення. Робота виконана на високому науково-методичному рівні, характеризується логічною структурованістю та комплексністю, містить наукову новизну та має значну практичну цінність. Публікації автора відображають ключові положення дисертаційної роботи.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу дисертації, можна зробити висновок, що робота «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, Подзійсей Олег Олегович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

Професор кафедри менеджменту
Волинського національного університету
імені Лесі Українки,
доктор економічних наук, професор

Ірина ЦИМБАЛЮК

